K 496

[illegible]

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Theophylacti enarratio in evangelium Johannis (Migne: PG. 123. c. 1304A–1308C)

οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ· οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον. — Εἰπὼν ἀνωτέρω· ὅτι ὁ μαθὼν [illegible] παρὰ τοῦ πατρὸς ἔρχεται πρός με· [illegible] αὐτὸν κατασκευάσαι, προσώποις προφητικαῖς ἀναφέρων τὸν λόγον· [illegible] ἀναμιμνήσκων αὐτοὺς τῆς προφητείας· ὅτι ἔσονται πάντες διδακτοὶ θεοῦ· [illegible] οἱ βουλόμενοι [illegible]. Κοινὸς γὰρ διδάσκαλος ὁ πατήρ [illegible] ἀξίοις τὸν υἱὸν αὐτοῦ· ἀποκαλύπτει γὰρ [illegible] ἀπαγορεύων· ἀποκαλύπτει αὐτοῖς τὸν υἱόν· ὥσπερ καὶ ὁ υἱὸς τὸν πατέρα ἀποκαλύπτει αὐτοῖς. ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ πατρός, τουτέστιν ὁ τὴν τοῦ πατρὸς ἀποκάλυψιν ἔχων, καὶ μαθὼν [illegible] οὗτος ἔρχεται πρός με. ὅρα [illegible] ἀκριβῶς φθέγγεται· οὐ γὰρ εἶπεν ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκεῖνος ἔρχεται πρός με· ἀλλὰ προσέθηκε τὸ καὶ μαθών· οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ ἀκοῦσαι· ἀλλὰ δεῖ προστεθῆναι καὶ τὸ μαθεῖν. [illegible] οὐκ ἦσαν διδακτοὶ θεοῦ [illegible] ἀλλ' οὐχ οὗτοι. [illegible] ἐπειδὴ [illegible] ἡμεῖς ἀκούομεν καὶ μανθάνομεν· πάντως [illegible] θεοῦ. [illegible] παρ' αὐτοῦ τοῦ πατρὸς [illegible] ὡς [illegible] προφήτης [illegible] τοῦ πατρὸς τοῦτ' ἔστι [illegible] ὁ ἐκ θεοῦ [illegible] ἑώρακε τὸν πατέρα [illegible]. εἶπε ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκεῖνος ἔρχεται πρός με· ἵνα μή τις [illegible] ὅτι [illegible] τοῦ πατρὸς [illegible]· ὅτι [illegible] τὸν πατέρα [illegible] ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ· πάντως γὰρ ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν· ἀλλ' ὁ κυρίως υἱὸς [illegible] ἐστιν· [illegible] τὸν πατέρα. — Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον. οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω ἡ σάρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. — Πρὸς τὸ μάννα [illegible] παρ' αὐτῶν [illegible] προφητείαν. ἐγὼ μὲν γάρ φησιν εἰμι ὁ ἄρτος ζωῆς· τὸ δὲ μάννα οἱ φαγόντες ἀπέθανον. [illegible] ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἀλλὰ [illegible] μάννα· ἀλλ' ἐν τῇ ἐρήμῳ [illegible] αὐτοῖς [illegible] γενόμενον. οὗτος δὲ ὁ ἄρτος, οὐ τοιοῦτος· ἀλλὰ [illegible] ζωήν [illegible] ἄρτος [illegible] ἐστιν [illegible] ἄρτος γάρ [illegible] ἡ σάρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς [illegible] αὐτοῦ [illegible] ὑπὲρ αὐτοῦ [illegible] φησιν [illegible] τοῦ κόσμου ζωῆς [illegible] τοῦ πατρὸς [illegible] μανθάνειν [illegible] τοῦ υἱοῦ. [illegible] ὁ ἄρτος [illegible] τῆς τοῦ κυρίου σαρκός, ἀλλ' αὐτὴ ἡ τοῦ κυρίου σάρξ· οὐ γὰρ εἶπεν ὅτι ὁ ἄρτος [illegible] σαρκός μου, ἀλλ' ἡ σάρξ μού ἐστι [illegible] ὁ ἄρτος οὗτος [illegible] τοῦ κυρίου [illegible] σαρκί [illegible] τοῦ κυρίου [illegible] ὁ ἄρτος [illegible] αὐτοῦ [illegible] αὐτοῦ σαρκί [illegible]

K 496

Theophylaktos: Enarratio in evangelium Joannis (Migne: PG. 123. c. 1304A – 1308C)

ὡς κατάκριτοι. ὥστε οἱ δίκαιοι ἀνίστανται καὶ ἐξανίστανται ἁρπαζόμενοι ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ ἀνίστανται μόνον. ἑρμηνεύων δὲ ὁ κύριος τὸ πᾶν ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατὴρ οὐ μὴ ἀπολέσω φησὶν τὴν αὐτοῦ ἔννοιαν διάλλων λέγων. ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν καὶ πιστεύων εἰς τὸν υἱόν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον· οὐδὲν γὰρ ἄλλο λέγει ἢ ὅπερ εἶπεν ἀνωτέρω· τὸ μὲν γὰρ πᾶν ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατήρ, ταυτόν ἐστι τῷ πᾶς ὁ θεωρῶν καὶ πιστεύων. τὸ δὲ οὐ μὴ ἀπολέσω ταυτόν τῷ ἔχει ζωὴν αἰώνιον. συνεχῶς δὲ μέμνηται ἀναστάσεως. ἵνα πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους μὴ τοῖς ὁρωμένοις μόνοις περιγράφειν κω τὴν τοῦ θεοῦ πρόνοιαν. ἀλλ' εἰδέναι ὡς ἔστι καὶ ἄλλη κατάστασις. καθ' ἣν ἀναμφιβόλως ἀπολαύσουσι τὸν τῆς ἀρετῆς μισθόν. εἰ καὶ μὴ νῦν προσφαίνεται τίς βιωτικὴ ἀμοιβή. καὶ διὰ τοῦτο μὴ καθυφιέναι τοῦ πρὸς ἀρετὴν δρόμου:—

Ἐγόγγυζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶπεν· ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα. πῶς οὖν λέγει οὗτος ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων, οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με. ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας ἑλκύσῃ αὐτόν. κἀγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ:— Ἐγόγγυζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι εἰπόντος τοῦ κυρίου. ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὡς ἀπατηθέντες. ἄχρι μὲν γὰρ ἐνόμιζον περὶ ἄρτου αἰσθητοῦ λέγειν αὐτόν, πράως ἔφερον. ἐλπίζοντες ὅτι δώσει αὐτοῖς τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τῇ γαστρὶ αὐτῶν χαριεῖται. ἐπεὶ δὲ ἀπεκάλυψεν αὐτοῖς ὅτι οὐ περὶ αἰσθητοῦ. ἀλλὰ περὶ πνευματικοῦ ἄρτου

ὁ λόγος ἐστιν αὐτοῦ ἀπογνόντες γογγύζουσι· ποῦ γὰρ αὐτὸν τὸ νοεῖν τροφὴν καὶ ζωὴν πνευματικὴν καὶ ἀνάστασιν. ἐσκανδαλίζοντο οὖν ἐπ' αὐτῷ. ὁρῶντες μὲν αὐτοῦ τὴν μητέρα. ἀκούοντες δὲ ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα· μὴ νοοῦντες τοίνυν ὅτι αὐτὸς καὶ θεός ἐστιν. ἀλλ' εἰς τὸ φαινόμενον ἀποβλέποντες ἐγόγγυζον ὡς ἀλαζονευόμενα τοῦ κυρίου καὶ ἔλεγον, οὐχ' οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἰωσήφ, αὐτὸς δ' ὁ σωτὴρ οὐκ ἀποκρίνεται αὐτοῖς ὅτι οὐκ εἰμὶ υἱὸς τοῦ ἰωσήφ· οὐ γὰρ ἠδύναντο τὸν τόκον νοῆσαι τὸν ἄρρητον τὸν ἐκ τῆς παρθένου· εἰ καὶ τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν οὐκ ἐχώρει ἡ διάνοια αὐτῶν, πολλῷ μᾶλλον τὴν ἐκ τοῦ πατρὸς προαιώνιον. τί δὲ ἀποκρίνεται αὐτοῖς. οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με εἰ μὴ ὁ πατὴρ ἑλκύσῃ αὐτόν. τοῦτο δὲ λέγει, οὐ τὸ αὐτεξούσιον ἀναιρῶν ἅπαξ. ἀλλὰ δεικνὺς ὅτι πολλῆς συνεργείας δεῖται παρὰ θεοῦ ὁ μέλλων πιστεῦσαι. καὶ ἄλλως δέ, ἐκείνους ἕλκει ὁ πατὴρ τοὺς κατὰ προαίρεσιν ἐπιτηδειοτέρους. τοὺς δὲ ποιήσαντας ἑαυτοὺς ἀνεπιτηδείους, οὐχ' ἕλκει εἰς τὴν πίστιν. ὥσπερ γὰρ ἡ μαγνῆτις, οὐ πάντα οἷς προσεγγίζει. ἀλλὰ μόνον τὸν σίδηρον ἕλκει. οὕτω καὶ ὁ θεός. πᾶσι μὲν ἐγγίζει. τοὺς ἐπιτηδειοτέρους δὲ καὶ οἰκείωσιν τινὰ πρὸς αὐτὸν ἐνδεικνυμένους ἕλκει. ὁ μὲν οὖν πατὴρ ἕλκει καὶ προσάγει τῷ υἱῷ· ὁ δὲ υἱὸς ἀνιστᾷ καὶ ζωοποιεῖ τὴν ἀγαθὴν ζωὴν καὶ πνοήν. ἥ ἐστι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον χαριζόμενον. ἡ ἁγία οὖν τριὰς εὐεργετεῖ τοὺς πιστεύοντας. καὶ οὐ παρὰ μέρος ὁ πατὴρ μόνος. ἢ ὁ υἱὸς μόνος. ἀλλ' ὥσπερ μία φύσις, οὕτω καὶ ἡ τῆς εὐεργεσίας ἐνέργεια μία. τοῦ πατρὸς προσάγοντος, τοῦ υἱοῦ ζωοποιοῦντος. τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀντὶ πνοῆς γινομένου τοῖς ζωοποιουμένοις. πᾶς γὰρ ὁ ζῶν καὶ πνοὴν ἔχει. ὅρα δὲ τὴν αὐθεντίαν τοῦ υἱοῦ· ἐγώ φησιν ἀναστήσω. οὐκ εἶπε γὰρ ὅτι ὁ πατήρ μου ἀναστήσει. ἀλλ' ἐγώ. οὐ γὰρ δι' ὅλου τὰ ταπεινὰ φθέγγεται. ἀλλ' ἔστιν οὗ καὶ τὸ ὕψος τῆς οἰκείας ἐκκαλύπτει θεότητος. — Ἔστι γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ θεοῦ. πᾶς οὖν ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθών, ἔρχεται πρός με.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

οὐχ ὅτι τὸν πρα τις ἑώρακε. εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θυ. οὗτος ἑώρακε τὸν πρα. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν. ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον: — Εἶπεν ἀνωτέρω. ὅτι ὃν ἂν ἑλκύσῃ ὁ πηρ, ἐκεῖνος ἔρχεται πρός με. θέλων δὲ αὐτὸ κατασκευάσαι, πρὸς τοὺς προφήτας ἀναφέρει τὸν λόγον. ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ προφήτῃ. ὅτι ἔσονται πάντες διδακτοὶ θυ. πάντες οἱ βουλόμενοι δῆλον ὅτι. κοινὸς γὰρ διδάσκαλος ὁ πηρ, δι' ἀποκαλύψεως γνωρίζων τοῖς ἀξίοις τὸν υἱὸν αὐτοῦ. ἁπτόμενος γὰρ τῆς καρδίας τῆς ἀδόλου καὶ ἀπανούργου. ἀποκαλύπτει αὐτοῖς τὸν υἱόν. ὥσπερ καὶ τῷ πέτρῳ ἀποκάλυψεν αὐτόν. ὁ ἀκούσας οὖν παρὰ τοῦ πρς. τουτέστιν ὁ τὴν τοῦ πρς ἀποκάλυψιν δεχόμενος καὶ μαθητὴς ἐκείνου ἀληθὴς γενόμενος, οὗτος ἔρχεται πρός με. ὅρα δὲ πῶς πάντα μετὰ ἀκριβείας φθέγγεται. οὐ γὰρ εἶπεν ὅτι ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ πρς ἐκεῖνος ἔρχεται πρός με. ἀλλὰ προσέθηκε τό, καὶ μαθών, οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ ἀκοῦσαι. ἀλλὰ δεῖ προσθῆναι καὶ τὸ μαθεῖν. τί οὖν πρὸ τούτου ἐν τῇ παλαιᾷ οὐκ ἦσαν διδακτοὶ θυ, ἦσαν μὲν ἀλλ' οὐχ οὕτως. ἐνταῦθα γὰρ τὸ ἐξαίρετόν ἐστιν. ἐν τῇ καινῇ λέγω διαθήκῃ. τότε μὲν γὰρ διὰ ἀνων ἐμάνθανον. τὰ νῦν δὲ παρὰ θυ. τοῦ μονογενοῦς σαρκωθέντος, παρ' αὐτοῦ τοῦ πρς ἐν ἁγίῳ πνι ἡ γνῶσις γίνεται. ὥστε πληροῦσθαι τὸ προφητικόν, ἐν τῷ φωτί σου τοῦ πρς τουτέστι τῷ πνι, ὀψόμεθα φῶς. ὅ ἐστιν ὁ υἱός. εἰκότως ἄρα νῦν ἐσμὲν θυ διδακτοὶ πάντες. οἱ τὴν ἐν χω πίστιν δεξάμενοι. ἐπεὶ δὲ εἶπεν ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ πρς ἐκεῖνος ἔρχεται πρός με. ἵνα μή τις ὑπολάβῃ ὅτι περὶ αἰσθητοῦ πρς λέγει φησίν. ὅτι οὐ τοῦτο λέγει ὅτι βλέπει τις τὸν πρα εἰ μὴ ὁ υἱός, ὁ ἀληθῶς ἐξ αὐτοῦ ὤν. καὶ γεννηθεὶς ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ. πάντες γὰρ ἐκ τοῦ θυ ἐσμέν, ἀλλ' ὁ κυρίως υἱὸς εἷς ἐστιν. ὃς καὶ οἶδε τὸν πρα: — Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. οἱ πρες ὑμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον. οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐνοῦ καταβαίνων. ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ἐκ τοῦ οὐνοῦ καταβάς. ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου. ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω ἡ σάρξ μού ἐστιν. ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου

ζωῆς· — Πρὸς τὸ μάννα συγκρίνει τὴν παρ' αὐτοῦ διδομένην τροφήν. ἐγὼ μὲν γάρ φησιν εἰμὶ ὁ ἄρτος ζωῆς· τὸ δὲ μάννα οἱ φαγόντες ἀπέθανον. οὐχ ἁπλῶς δὲ προσέθηκε τὸ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἀλλὰ βουλόμενος δεῖξαι ὅτι οὐδὲ ἄχρι πολλοῦ διήρκεσε τοῖς πατράσι τὸ μάννα, ἀλλ' ἐν τῇ ἐρήμῳ μόνον οὐ συνῆλθε δὲ αὐτοῖς εἰς τὴν τῆς ἐπαγγελίας γῆν. οὗτος δὲ ὁ ἄρτος, οὐ τοιοῦτος. ἀλλὰ διαιωνίζων. ὥστε πολλῷ μείζω τῶν πρῴην αὐτῶν ἀγαθὰ δέξονται εἴγε βουλήσονται. πῶς δὲ οὐ μείζονά τα παρὰ χριστοῦ διδόμενα. κἂν γὰρ γεύσηται τις θανάτου, ὅμως ζῇ διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως. φανερῶς δὲ ἐνταῦθα περὶ τῆς μυστικῆς μεταλήψεως τοῦ σώματος αὐτοῦ φησι. ὁ ἄρτος γάρ φησιν ὃν ἐγὼ δώσω ἡ σάρξ μου ἐστίν. ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. τὴν ἐξουσίαν δὲ αὐτοῦ δεικνὺς ὅτι οὐχ ὡς δοῦλος καὶ ἐλάττων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐσταυρώθη, ἀλλ' ἑκών. φησὶ ὅτι ἐγὼ δώσω τὴν σάρκα μου ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. εἰ γὰρ καὶ δεδόσθαι λέγεται ὑπὸ τοῦ πατρός. ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν δεδωκέναι. ἐκεῖνο μέν, ἵνα τὴν πρὸς τὸν πατέρα ὁμόνοιαν μάθωμεν. τοῦτο δέ, ἵνα τὴν αὐτεξουσιότητα τοῦ υἱοῦ. πρόσχες δὲ ὅτι ὁ ἄρτος ὁ ἐν τοῖς μυστηρίοις ὑφ' ἡμῶν ἐσθιόμενος, οὐκ ἀντίτυπόν ἐστι τῆς τοῦ κυρίου σαρκός, ἀλλ' αὐτὴ ἡ τοῦ κυρίου σάρξ. οὐ γὰρ εἶπεν ὅτι ὁ ἄρτος ὃν ἐγὼ δώσω ἀντίτυπός ἐστι τῆς σαρκός μου. ἀλλ' ἡ σάρξ μου ἐστί. μεταποιεῖται γὰρ ἀπορρήτοις λόγοις ὁ ἄρτος οὗτος διὰ τῆς μυστικῆς εὐλογίας καὶ ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς σάρκα τοῦ κυρίου. καὶ μή τινα θροείτω σάρκα πιστεύεσθαι. καὶ γὰρ καὶ ἐν σαρκὶ περιπατοῦντος τοῦ κυρίου. καὶ τὴν ἐξ ἄρτου τροφὴν προσιεμένου. ὁ ἄρτος ἐκεῖνος ὁ ἐσθιόμενος. εἰς σῶμα αὐτοῦ μετεβάλλετο. καὶ συνεξωμοιοῦτο τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ σαρκί. καὶ εἰς αὔξησιν καὶ